

KONINKLIJKE NEDERLANDSE
AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

**JAARVERSLAG 2010
DIEREXPERIMENTENCOMMISSIE
VAN DE
KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN
WETENSCHAPPEN**

Amsterdam, 2011

1. ALGEMEEN

Sinds 1990 kent de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) een Dierexperimentencommissie (DEC).

De KNAW DEC richt zich primair op de wettelijk voorgeschreven ethische toetsing van dierproeven. Dit houdt in: een afweging van de mate van ongerief van elk proefdier tegen het wetenschappelijk en maatschappelijk belang en de haalbaarheid van het voorgenomen onderzoek.

Toetsing van de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek waar een aan de commissie voorgelegd onderzoeksplan onderdeel van uitmaakt behoort in eerste instantie niet tot de taken van de DEC. Toch is een indruk hiervan noodzakelijk om tot een goede afweging te kunnen komen. Daarom dienen dierproeven, die ter toetsing worden voorgelegd aan de DEC, van te voren op hun wetenschappelijk kwaliteit te zijn getoetst. Dit gebeurt door de werkgroep leider van de betreffende werkgroep of de directeur van het betreffende (KNAW-)instituut. De DEC vergewist zich er te allen tijde van dat deze wetenschappelijke toetsing heeft plaatsgevonden. Zo niet, dan wordt er geen advies over de voorgestelde experimenten uitgebracht.

Conform de wet- en regelgeving wordt er binnen de KNAW alleen dierexperimenteel onderzoek uitgevoerd nadat er een positief advies is afgegeven door de DEC. De onderzoeksplannen van alle onderzoeksgroepen binnen KNAW-instituten die dierexperimenten uitvoeren in de zin van de wet, het Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen (NIN), het Hubrecht Instituut voor Ontwikkelingsbiologie en Stamcelonderzoek (HI) en het Nederlands Instituut voor Ecologisch Onderzoek (NIOO) en Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie onderzoek (NIOO-CEME) worden door de KNAW-DEC van een advies voorzien. Daarnaast wordt er advies uitgebracht over de onderzoeksplannen van een aantal andere vergunninghouders: [REDACTED]

Het Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie onderzoek (KNAW-NIOO-CEME) heeft in 2010 geen onderzoeksplannen aan de DEC voorgelegd.

2. DE PROCEDURE

Een aanmeldingsformulier met een voorgenomen dierproef wordt aan de proefdierdeskundigen (ex art 14 Wod) voorgelegd. Eén van de proefdierdeskundigen is tevens secretaris van de DEC. De proefdierdeskundigen bespreken de aanvraag met de onderzoeker en geven advies waar nodig. Bovendien controleren zij of aan additionele voorwaarden (fokvergunningen, huisvesting volgens COGEM-inschalingen, vergunningen/ontheffingen in het geval van dieren in/uit het wild) is of nog moet worden voldaan. Alleen op deze wijze door de proefdierdeskundigen behandelde aanmeldingen worden in de vergaderingen van de DEC besproken.

3. DE KLEINE COMMISSIE

Conform het huishoudelijk reglement kunnen bepaalde experimenten buiten de reguliere DEC-vergaderingen afgehandeld worden. Het betreft experimenten met gering ongerief voor de dieren (met uitzondering van primaten), experimenten met matig ongerief die bij herhaling volgens een vast protocol worden uitgevoerd en die eerder door de voltallige DEC van een positief advies zijn voorzien, dan wel amendementen op lopende onderzoeksplannen, waarbij niet sprake is van een verandering in het ongerief of verandering in de vraagstelling. Dergelijke onderzoeksplannen en amendementen kunnen in een kleiner comité, met de proefdierdeskundigen als adviseurs, van een advies worden voorzien. De samenstelling van deze kleine commissie kan wisselen. In het afgelopen jaar zijn ook amendementen waarin een verlenging van de looptijd van het oorspronkelijke advies werd aangevraagd op deze wijze door een kleine commissie afgehandeld. Deze adviezen werden ter kennisname naar de commissie gestuurd en besproken in de voltallige DEC vergadering..

Alle overige amendementen en alle onderzoeksplannen zijn besproken in de reguliere DEC vergaderingen of in schriftelijke spoedrondes waarbij alle leden van de DEC hun inbreng hadden.

Alle adviezen worden na instemming door de vergunninghouder door het DEC-secretariaat aan de indieners toegezonden.

Naast de ethische toetsing van voorgenomen dierexperimenteel onderzoek houdt de DEC zich ook in een algemener kader actief bezig met zaken rond proefdieren en dierproeven binnen en buiten de KNAW. In grote lijnen worden de nieuwbouw/verbouwplannen, werkwijzen etc. besproken. De DEC vergadert elk jaar op verschillende locaties om zich ook ter plaatse op de hoogte te stellen van zaken rond proefdieren en dierproeven. De DEC is lid van de NV-DEC. Verschillende leden participeren actief in de activiteiten van deze vereniging.

De DEC nodigt regelmatig werkgroepleiders van de verschillende instituten/vergunninghouders uit om het onderzoek van hun werkgroep toe te komen lichten en de verschillende bij de DEC aangemelde onderzoeksplannen in het wat bredere kader van de onderzoekslijn van de groep/instituut te plaatsen. Vergunninghouder van de KNAW is via de uitgebrachte adviezen bekend met de voorgenomen dierproeven maar wordt ook tijdens regulier overleg met proefdierdeskundigen en tenminste 2x per jaar met de voorzitter van de DEC op de hoogte gehouden van ontwikkelingen, activiteiten en standpunten van de DEC. Minimaal 1x per jaar woont de vergunninghouder (een gedeelte van) een DEC-vergadering bij.

Binnen de KNAW valt een gedeelte van het onderzoek waarbij dieren betrokken zijn buiten de kaders van de Wet op de dierproeven. Formeel is hiervoor geen advies van een Dierexperimentencommissie nodig. Voorbeelden hiervan zijn het maken van transgene zebravissen en het vervolgens doen van onderzoek aan de embryo's van deze dieren (waarbij geen sprake is van een aangetast fenotype) (Zie ook punt 6).

4. SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

- Lid 1 voorzitter, geen arbeidsverhouding; niet betrokken bij dierproeven
- Lid 2 dierproeven, vertegenwoordiger NIN
- Lid 3 alternatieven, dierproeven, vertegenwoordiger NIOO
- Lid 4 dierproeven, vertegenwoordiger NIN
- Lid 5 dierproeven, vertegenwoordiger HI
- Lid 6 ethiek, geen arbeidsverhouding, niet betrokken bij dierproeven
- Lid 7 proefdieren en hun bescherming, alternatieven, ethiek, geen arbeidsverhouding
- Lid 8 proefdieren en hun bescherming NIN

ambtelijk secretaris

secretaris/proefdierdeskundigen

De leden vanuit de instituten zijn niet betrokken bij de totstandkoming van adviezen over onderzoeksplannen vanuit hun instituut. Zij kunnen op dat moment optreden als adviseur.

5. AANTAL VERGADERINGEN

In 2010 vergaderde de Commissie 11 keer plenair. Via een kleine commissie zijn schriftelijk 20 reacties naar aanleiding van door de voltallige commissie uitgebrachte adviezen beoordeeld.

De voltallige commissie heeft over 9 onderzoeksplannen via een schriftelijke spoedronde een advies uitgebracht.

6. OVERZICHT IN BEHANDELING GENOMEN ONDERZOEKSPANNEN 2010

(zie bijgaand overzicht)

7. PROBLEMEN / KNELPUNTEN

De DEC van de KNAW behandelt relatief veel onderzoeksplannen die betrekking hebben op onderzoek met dieren in het wild.

Formeel vallen experimenten waarbij geen sprake is van invasieve handelingen of het toepassen van anesthesie (maar wel sprake is van een (vaak aanzienlijk) risico op ongerief) met dieren in hun biotoop buiten de op dit moment geldende handhavingskaders van de Wod. Dit betekent dat formeel voor dit type experimenten geen DEC-advies nodig is. In het afgelopen jaar hebben desondanks vergunninghouders een aantal keren dit soort experimenten middels een onderzoeksplan ter advisering aan de DEC voorgelegd. Deze adviesrondes zijn opgenomen in het overzicht in de bijlage.

De commissie is van mening dat voor alle experimenten in het wild met een risico op ongerief bij de betrokken dieren een ethische afweging gepast is.

8. SIGNALERING, REFLECTIE EN EVALUATIE (CASUSSEN)

Zullen later ingestuurd worden.

DEC-KNAW: Overzicht in behandeling genomen onderzoeksplannen in 2010

Vergunninghouder: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW)

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Ecologie								
Onderzoeksplan	Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd	
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3,25	1 jaar	
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			25	1 jaar	
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			25	0,5 jaar	
4	04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		2, 3, 6, 21		0,5 jaar	
5	05	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		13	14,25	5 jaar	
6	06	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		13	25	5 jaar	
7	07	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3,25	5 jaar + 3 mnd	
8	08	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				19 maanden	
9	09	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3,1,25,28	2 jaar	
10	10	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	7,15,21, 7	positief advies		1 jaar	
11	11	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		7, 22	23,25	17 maanden	
12	12	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		3, 5		1 jaar	

Organisatorische werkeenheid: KNAW Hubrecht Instituut voor Ontwikkelingsbiologie en Stamcelonderzoek								
Onderzoeksplan	Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd	
1	0101	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		6		2 jaar	

Amsterdam, 2011

2	0102	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
3	0103	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1,5 jaar
4	0104	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					19 maanden
5	0105	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1,20	3 jaar
6	sentinel	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		5 jaar
7	0401	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				18,19,5	1 jaar
8	0601	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15		2 jaar
9	0701	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		2 jaar
10	0702	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		1 jaar
11	0801	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		17,5 maanden
12	0802	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			8, 15		17,5 maanden
13	1001	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			24	24	3 jaar
14	1002	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15	24	3 jaar
15	1003	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
16	1004	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
17	1005	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					3 jaar
18	1006	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
19	1007	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
20	1008	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 20		1 jaar
21	1009	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 15		1,5 jaar
22	1010	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
23	1011	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
24	1012	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
25	1013	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	15,10,15 ,3,23	positief advies		1	3 jaar
26	1014	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15,10		3 jaar
27	1015	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
28	1016	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				12,6	2 jaar
29	1017	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
30	1018	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					3 jaar
31	1019	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				3,13	2 jaar
32	1801	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			4,5, 6		3 jaar
33	1802	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
34	2101	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				3, 6	2 jaar
35	2102	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6	6	2 jaar
36	2103	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1		2 jaar

37	2104	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15		2 jaar
38	2105	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1, 2, 3	1	1 jaar
39	2301	37 andere wetenschappelijke vraag	ingetrokken					
40	2501	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2, 19	15,21	3 jaar, 3 maanden
41	2502	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1,2, 3, 6, 7		4 jaar

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	ingetrokken					
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3,3	11	3 jaar
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				15	1 jaar
4	04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
5	05	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
6	06	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				20,6	1,5 jaar
7	07	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			16	3,15,24	2 jaar
8	08	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				23	2 jaar
9	09	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1,10	3 jaar
10	10	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	15(3x),7	positief advies	15		1 jaar
11	11	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		1 jaar
12	12	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	22(4x),6	positief advies	6		2 jaar
13	13	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
14	14	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				23	1 jaar
15	15	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2	1 jaar
16	16	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2		1 jaar
17	17	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 11, 15		3 jaar
18	18	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			23		2 jaar
19	19	37 andere wetenschappelijke vraag	ingetrokken					
20	20	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 13		1 jaar
21	21	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7		3 maanden
22	22	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 7, 15		1 jaar
23	23	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar
24	24	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15	3	2 jaar

25	25	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 10		2 jaar
26	26	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10		2 jaar
27	27	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				26	2 jaar
28	28	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 22		2 jaar
29	29	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		15 maanden
30	30	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		1 jaar
31	31	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1		4 jaar
32	32	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 9, 15, 21	27	1 jaar
33	33	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					13 maanden
34	34	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	34, 15(2x), 6(2x),	positief advies	6, 15		3 jaar
35	35	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	10,3,21	positief advies			1 jaar
36	36	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 21		1 jaar
37	37	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	15,7, 3(2x),1,6	positief advies		3(2x)	3 jaar + 3 maanden
38	38	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	21,15	positief advies			3 jaar
39	39	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 12, 15		4 jaar
40	40	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				21	1 jaar
41	41	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15		4 jaar
42	42	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar
43	43	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
44	44	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
45	45	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
46	46	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				26	1 jaar
47	47	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	3,10	positief advies			2 jaar
48	48	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
49	49	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	3,10,15	positief advies			1 jaar
50	50	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				26	1 jaar
51	51	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			12		2 jaar
52	52	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				3	1 jaar
53	53	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar
54	54	37 andere wetenschappelijke vraag				15		1 jaar
55	55	37 andere wetenschappelijke vraag	advisering lopende			3, 6, 15		
56	56	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	10,21,6,3,14,7	advisering loopt nog op 31 dec			
57	57	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			12		1 jaar

58	58	37 andere wetenschappelijke vraag	Aanhouden(2x)	10,21,8, 15(3x), 10,15	positief advies	15		3 jaar
59	59	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	10,21, 15(3x), 3	positief advies			1 jaar
60	60	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		1 jaar
61	61	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		2 jaar
62	62	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 6, 15		1 jaar
63	63	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		2 jaar
64	64	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		2 jaar
65	65	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	21,15,27	positief advies	15,7,21	26	2 jaar

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15		1 jaar
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				21,25	14 maanden
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				25	1 jaar

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				21,25	14 maanden

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 15		14 maanden
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1,25	4 jr + 4 mnd

3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1,25	4 jr + 4 mnd
4	04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1	3,25	5 jaar
5	05	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	1x	positief advies	12	25	3 jaar

Onderzoeksplan	Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1, 21,25,28	3 jaar
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1,25	3 jaar
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			25	16 maanden
4	04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		1	25	1 jaar
5	05	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies		3, 13, 15,22	25	1 jaar

1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 15	25	16 maanden
---	----	-----------------------------------	-----------------	--	--	-------	----	------------

Verklaring codes vragen, voorwaarden, opmerkingen

1. Rapportage
2. Analgesie/anesthesie
3. Ongerief
4. Monitoring dieren
5. Humane eindpunten
6. Aantal dieren
7. Experimentele handelingen
8. Alternatieven
9. Teststof
10. Doel onderzoek

11. Huisvesting/Verrijking
12. Modelkeuze
13. Wetenschappelijke beoordeling
14. Deskundigheid
15. Proefopzet
16. Regelgeving/Code of Practice
17. Looptijd advies
18. Meekijken/Rapportage PDK
19. Euthanasie
20. Fokscheema/Overschot

21. Overwegingen
22. Meetparameters
23. Belang
24. Vergunning Biotechnologie
25. Artikel 11 ontheffing
26. Tekstuele aanpassing
27. Afweging
28. Buiten handhavingskader Wod